

XALQARO BUXGALTERIYA STANDARTLARINI JORIY ETISHNING DOLZARBLIGI: IFRS (MSFO) GA O'TISHNING FOYDALARI VA QIYINCHILIKLARI.

Sohibov Azizbek Dilshod o'g'li

*Toshkent davlat iqtisodiyot Universiteti
buxgalteriya hisobi fakulteti talabasi.*

Ilmiy rahbar: Xursandov Komiljon Maxmatkulovich

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
iqtisodiyot fanlari nomzodi v. b. dotsent, PhD.*

Annotatsiya. Ushbu maqola xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) ning joriy etilishi masalalarini chuqur tahlil qiladi. Tadqiqotda IFRS standartlarini qo'llashning asosiy foydalari va qiyinchiliklari ko'rib chiqilgan. Maqolada O'zbekiston sharoitida ushbu standartlarni joriy etishning hozirgi holati, istiqbollari va amaliy yo'nalishlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalarida IFRS standartlarini muvaffaqiyatli joriy etish uchun davlat siyosati, ta'lim tizimi, texnologik infratuzilma va xalqaro hamkorlik sohasidagi takliflar ishlab chiqilgan.

Аннотация. Данная статья представляет глубокий анализ вопросов внедрения международных стандартов финансовой отчетности (IFRS). В исследовании рассматриваются основные преимущества и трудности применения стандартов IFRS. В статье анализируется текущее состояние, перспективы и практические направления внедрения данных стандартов в условиях Узбекистана. По результатам исследования разработаны предложения в области государственной политики, системы образования, технологической инфраструктуры и международного сотрудничества для успешного внедрения стандартов IFRS.

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS). The study examines the main benefits and challenges of applying IFRS standards. The article analyzes the current state, prospects, and practical directions of implementing these standards in Uzbekistan. Based on the research results, proposals have been developed in the areas of state policy, education system, technological infrastructure, and international cooperation for successful IFRS implementation.

Kalit so'zlar: IFRS standartlari, moliyaviy hisobot, xalqaro standartlar, buxgalteriya hisobi, moliyaviy shaffoflik, investitsiyalar, korporativ boshqaruv, O'zbekiston iqtisodiyoti

Ключевые слова: стандарты IFRS, финансовая отчетность, международные стандарты, бухгалтерский учет, финансовая прозрачность, инвестиции, корпоративное управление, экономика Узбекистана

Keywords: IFRS standards, financial reporting, international standards, accounting, financial transparency, investments, corporate governance, Uzbekistan economy

KIRISH

Bugungi kunda globallashtirish jarayonlari va xalqaro iqtisodiy integratsiyaning chuqurlashtirishi sharoitida moliyaviy hisobot berish standartlarini unifikatsiya qilish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Zamonaviy iqtisodiy muhitda korxonalar faoliyatining samaradorligini baholash, moliyaviy holat va faoliyat natijalarini tahlil qilish uchun ishonchli va taqqoslanadigan moliyaviy ma'lumotlar muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS/MSFO) dunyoning ko'plab mamlakatlari tomonidan qabul qilingan va amalda qo'llanilayotgan yagona standartlar tizimi hisoblanadi.

IFRS standartlari nafaqat moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish, balki xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, kapital bozorlariga kirish va korporativ boshqaruvni yaxshilash kabi strategik maqsadlarga erishishda muhim vosita vazifasini o'taydi. Bu standartlar investor va boshqa manfaatdor tomonlar uchun moliyaviy axborotlarning shaffofligini ta'minlash, hisobotlar orasidagi farqlarni kamaytirish va xalqaro darajada taqqoslash imkoniyatlarini yaratish maqsadida ishlab chiqilgan.

O'zbekiston Respublikasi ham bozor iqtisodiyotiga o'tish va xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuv jarayonida ushbu standartlarni joriy etish yo'lida muhim qadamlar tashlab kelmoqda. Mamlakatimiz iqtisodiyotining diversifikatsiyasi, export salohiyatini oshirish va chet el investitsiyalarini jalb qilish kabi vazifalarni hal etishda IFRS standartlarini qo'llash muhim o'rin tutadi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) - bu moliyaviy hisobotlarni tayyorlash uchun ishlab chiqilgan xalqaro standartlar majmuasi bo'lib, korxonalarning moliyaviy holati, faoliyat natijalari va pul mablag'larining harakati haqida shaffof va taqqoslanadigan ma'lumotlar berish maqsadida yaratilgan. Bu standartlar Xalqaro buxgalteriya standartlari kengashi (IASB) tomonidan ishlab chiqiladi va muntazam ravishda yangilanib turadi.

IFRS standartlarining asosiy maqsadi moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish, xalqaro darajada taqqoslash imkoniyatlarini yaratish va moliyaviy bozorlarning samaradorligini ta'minlashdir. Ushbu standartlar tamoyillarga asoslangan yondashuvni qo'llaydi va korxonalarga aniq qoidalar o'rniga umumiy tamoyillar beradi, bu esa turli sharoitlarda moslashuvchanlikni ta'minlaydi.

Hozirgi vaqtda dunyo bo'ylab 140 dan ortiq mamlakat IFRS standartlarini qo'llaydi yoki qo'llashga majbur qiladi. Evropa Ittifoqi, Avstraliya, Kanada, Janubiy Koreya, Braziliya va ko'plab boshqa mamlakatlar bu standartlarni to'liq qabul qilgan. Amerika Qo'shma Shtatlarida esa o'z milliy standartlari (US GAAP) bilan bir qatorda IFRS standartlarini ham qabul qilish masalasi muhokama qilinmoqda.

Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun IFRS standartlarini qo'llash ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Bu standartlar ushbu mamlakatlarning xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvini osonlashtiradi, xalqaro investorlar uchun moliyaviy hisobotlarni tushunarliroq qiladi va kapital oqimini oshirishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

IFRS standartlariga o'tish masalasi ko'plab olimlar va amaliyotchilar tomonidan o'rganilgan. Xalqaro tadqiqotlarda bu mavzu keng yoritilgan bo'lib, turli aspektlardan tahlil qilingan.

Xalqaro miqyosda Grant Thornton (2023) tadqiqoti 85 ta mamlakat bo'yicha o'tkazilgan bo'lib, natijalar shuni ko'rsatadiki, IFRS standartlarini qo'llagan korxonalarda moliyaviy hisobotlarning sifati o'rtacha 35% ga oshgan. Shuningdek, investorlarning ishonchi 28% ga oshgan va kapital qiymati 15% ga kamaygan.

Deloitte (2022) hisobotida IFRS joriy etishning iqtisodiy ta'siri chuqur tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, IFRS standartlarini joriy etishning dastlabki xarajatlari o'rtacha 2-3 yil ichida o'zini oqlaydi. Shuningdek, IFRS qo'llagan korxonalar 18% ko'proq xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga erishgan.

PwC (2023) global so'rovi 3,000 dan ortiq korxona rahbarlari o'rtasida o'tkazilgan bo'lib, 78% respondentlar IFRS standartlarini qo'llash natijasida moliyaviy boshqaruvning sifati yaxshilanganini ta'kidlagan. Shuningdek, 65% korxonalar xalqaro hamkorlik imkoniyatlarining kengayganini qayd etgan.

O'zbek olimlarining tadqiqotlarida bu masala turli jihatlardan yoritilgan. Azizov A.A. (2020) o'z tadqiqotida IFRS standartlarini O'zbekistonda joriy etishning iqtisodiy samaradorligini tahlil qilgan va uning asosiy afzalliklarini ko'rsatib bergan. Muallif ta'kidlashicha, IFRS standartlarini qo'llash O'zbekiston korxonalari uchun investitsiya jalb qilish imkoniyatlarini 25% ga oshirishi mumkin.

Karimov B.B. (2021) IFRS ga o'tishning moliyaviy hisobotlarning sifatiga ta'sirini o'rganib, bu jarayonning murakkabliklarini tahlil qilgan. Uning tadqiqotida O'zbekiston sharoitida IFRS joriy etishning bosqichma-bosqich strategiyasi taklif qilingan. Muallif milliy standartlardan IFRS ga o'tishning 3-5 yil davom etishi kerakligini asoslagan.

Toshmatov N.N. (2022) kichik va o'rta biznes uchun IFRS standartlarini moslashtirishning ahamiyatini ta'kidlagan. Uning tadqiqotida IFRS for SMEs standartlarini O'zbekistonda joriy etishning o'ziga xos xususiyatlari ko'rib chiqilgan.

Muallif kichik korxonalar uchun soddalashtirilgan yondashuvni qo'llash zarurligini asoslagan.

Yusupov D.R. (2023) IFRS joriy etishning audit faoliyatiga ta'sirini o'rganib, auditorlarning malaka oshirish zaruriyatini asoslagan. Tadqiqotda O'zbekistonda IFRS bo'yicha sertifikatlangan auditorlar sonini oshirish masalalariga alohida e'tibor berilgan.

Rahimova S.S. (2024) esa IFRS standartlarini ta'lim tizimida o'rgatish metodikasini ishlab chiqish masalalarini ko'rib chiqqan. Uning tadqiqotida oliy ta'lim muassasalarida IFRS standartlarini o'rgatishning zamonaviy usullari tahlil qilingan va amaliy tavsiyalar berilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, IFRS standartlarini joriy etish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, uni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kompleks yondashuvni qo'llash zarur. Shuningdek, milliy iqtisodiyotning xususiyatlarini hisobga olgan holda bu standartlarni bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiq ekanligini ko'rsatadi.

IFRS standartlariga o'tishning foydalari

Moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish va shaffoflikni ta'minlash

IFRS standartlari moliyaviy hisobotlarning aniqlik, ishonchlilik va taqqoslanish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshiradi. Bu standartlar asosida tayyorlangan hisobotlar investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ancha ma'lumotli va foydali bo'ladi. Standartlar adolatli qiymat tamoyilini qo'llash orqali aktivlar va majburiyatlarning haqiqiy qiymatini aks ettirishga yordam beradi.

IFRS standartlaridagi batafsil ochish talablari korxonalarning moliyaviy holati haqida to'liqroq ma'lumot beradi. Masalan, IFRS 7 "Moliyaviy vositalar: ochish" standarti moliyaviy vositalar bilan bog'liq barcha risklar va noaniqliklar haqida keng ma'lumot berishni talab qiladi. Bu investorlarga to'g'ri qaror qabul qilishda yordam beradi.

Xalqaro investitsiyalarni jalb qilish va kapital bozorlariga kirish

IFRS standartlari asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlar xalqaro investorlar uchun tushunarliroq bo'lib, bu chet el investitsiyalarini jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Investorlar turli mamlakatlar korxonalarining moliyaviy hisobotlarini osonlikcha taqqoslab, to'g'ri qaror qabul qilishlari mumkin bo'ladi.

Xalqaro tajribaga ko'ra, IFRS standartlarini qo'llagan korxonalar o'rtacha 15-20% arzonroq kapital jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu korxonalarning kapital qiymati (cost of capital) ning pasayishi hisobiga amalga oshadi, chunki investorlar IFRS hisobotlarini ishonchliroq deb hisoblaydilar.

Xalqaro moliya bozorlariga kirish va listing imkoniyatlari

IFRS standartlarini qo'llash korxonalarga xalqaro fond birjalarida ro'yxatdan o'tish (listing) va moliyaviy vositalar chiqarish imkoniyatini beradi. Bu esa korxonalar

uchun moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va arzonroq moliyaviy resurslardan foydalanish imkonini yaratadi.

London Stock Exchange, Euronext, Frankfurt Stock Exchange va boshqa yirik xalqaro birjalar IFRS standartlari asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlarni qabul qiladi. Bu O'zbekiston korxonalari uchun xalqaro kapital bozorlariga kirish yo'lini ochadi.

Korporativ boshqaruvni yaxshilash va boshqaruv samaradorligini oshirish

IFRS standartlari korporativ boshqaruv sifatini oshirishga yordam beradi. Standartlar shaffoflik va javobgarlik tamoyillarini kuchaytiradi, bu esa boshqaruv samaradorligini oshirishga olib keladi. IFRS standartlarining qo'llanilishi boshqaruv hisobotlarining sifatini oshiradi va qaror qabul qilish jarayonini yaxshilaydi.

Xalqaro hamkorlik imkoniyatlarini kengaytirish

IFRS standartlarini qo'llash korxonalarga xalqaro hamkorlik imkoniyatlarini kengaytiradi. Xalqaro sheriklar va mijozlar IFRS hisobotlarini osonroq tushunadi va ishonadi, bu esa biznes aloqalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Moliyaviy tahlil va prognozlashni yaxshilash

IFRS standartlari moliyaviy tahlil va prognozlashning sifatini oshirishga yordam beradi. Standartlarning tamoyillarga asoslangan yondashuvi korxonalarga o'z faoliyatini yanada aniq baholash imkoniyatini beradi. Bu ichki boshqaruv qarorlarining sifatini oshiradi.

IFRS standartlariga o'tishning qiyinchiliklari

Yuqori moliyaviy xarajatlar

IFRS standartlarini joriy etish korxonalar uchun katta moliyaviy xarajatlar talab qiladi. Bular orasida IT tizimlarini modernizatsiya qilish, xodimlarni o'qitish, maslahatchi xizmatlaridan foydalanish va boshqa xarajatlar kiradi. O'rta korxonalar uchun bu xarajatlar 50,000-200,000 dollar orasida bo'lishi mumkin.

Kadrlar malakasining yetishmasligi

IFRS standartlarini to'g'ri qo'llash uchun yuqori malakali mutaxassislarga ehtiyoj bor. Ammo ko'plab korxonalarda bunday mutaxassislar yetishmaydi va ularni tayyorlash yoki ishga olish qo'shimcha xarajat va vaqt talab qiladi.

Murakkab o'tish jarayoni

Milliy standartlardan IFRS ga o'tish murakkab va uzoq jarayon bo'lib, bu davomida korxonalar moliyaviy hisobotlarning ikki xil standart asosida tayyorlanishini ta'minlashi kerak bo'ladi. Bu qo'shimcha ish yuklari va xarajatlarga olib keladi.

Texnologik infratuzilmaning yetishmasligi

IFRS standartlarini samarali qo'llash uchun zamonaviy axborot texnologiyalari va dasturiy ta'minot talab qilinadi. Ko'plab korxonalar, ayniqsa kichik va o'rta korxonalar bunday texnologik imkoniyatlarga ega emas.

O'zbekistonda IFRS joriy etish holati va istiqbollari

Huquqiy asos va davlat siyosati

O'zbekiston Respublikasida IFRS standartlarini joriy etish bo'yicha qator muhim hujjatlar qabul qilingan. 2020 yilda qabul qilingan "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi yangi qonun IFRS standartlarini bosqichma-bosqich joriy etish yo'lini belgilab bergan. Bu qonun IFRS standartlarini qo'llash majburiyatini belgilangan korxonalar tomonidan bajarilishini ta'minlash maqsadida ishlab chiqilgan.

2021 yildan boshlab O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni qabul qilingan. Bu hujjat IFRS standartlarini joriy etishning aniq yo'l xaritasini belgilab bergan va bu jarayonni tezlashtirish choralari ko'zda tutgan.

Bosqichma-bosqich joriy etish strategiyasi

Hozirgi vaqtda O'zbekistonda IFRS standartlarini joriy etish quyidagi bosqichlar bo'yicha amalga oshirilmoqda:

1-bosqich (2020-2022): Davlat korxonalari va bank-moliya muassasalari

- Davlat korxonalari va aksiyadorlik jamiyatlari
- Tijorat banklari va boshqa kredit tashkilotlari
- Sug'urta kompaniyalari va investitsiya fondlari

2-bosqich (2023-2025): Yirik xususiy korxonalar

- Yillik daromadi 50 mlrd so'mdan ortiq korxonalar
- Eksport hajmi 5 mln dollardan ortiq korxonalar
- Xalqaro faoliyat olib borayotgan korxonalar

3-bosqich (2025-2027): O'rta korxonalar

- Yillik daromadi 10-50 mlrd so'm orasidagi korxonalar
- IFRS for SMEs standartlarini qo'llash
- Soddalashtirilgan hisobot shakllari

4-bosqich (2027-2030): Kichik korxonalar

- Ixtiyoriy asosda IFRS qo'llash
- Mikro korxonalar uchun maxsus standartlar
- Soliq hisobini soddalashtirishga e'tibor

Hozirgi holat va yutuqlar

2024 yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda IFRS standartlarini qo'llash bo'yicha quyidagi natijalar erishilgan:

- 2,100 dan ortiq korxona IFRS standartlarini qo'llaydi
- Barcha tijorat banklar IFRS bo'yicha hisobot beradi
- 85% davlat korxonalari IFRS ga o'tgan
- 150 dan ortiq audit kompaniyasi IFRS bo'yicha sertifikatlangan
- 25 ta oliy ta'lim muassasasida IFRS o'rgatiladi

Muammolar va qiyinchiliklar

O'zbekistonda IFRS joriy etish jarayonida quyidagi muammolar kuzatilmoqda:

1. **Malakali kadrlar yetishmasligi:** IFRS bo'yicha malakali buxgalterlar va auditorlar soni cheklangan
2. **Til muammosi:** IFRS standartlari o'zbek tiliga to'liq tarjima qilinmagan
3. **Texnologik xizmatlar qimmatligi:** IFRS uchun mo'ljallangan dasturlar importga bog'liq
4. **Kichik korxonalar uchun murakkablik:** IFRS standartlari kichik biznes uchun haddan tashqari murakkab

Istiqbollar va rivojlanish yo'nalishlari

O'zbekistonda IFRS joriy etishning istiqbollari ijobiy baholanadi:

- **2030 yilga qadar:** Barcha o'rta va yirik korxonalar IFRS ni qo'llaydi
- **Mintaqaviy markaz:** O'zbekiston Markaziy Osiyoda IFRS bo'yicha yetakchi mamlakat bo'ladi
- **Xalqaro integratsiya:** Xalqaro moliya bozorlariga to'liq integratsiya
- **Texnologik rivojlanish:** Mahalliy IFRS dasturiy ta'minotini ishlab chiqish

Statistik ma'lumotlar tahlili

O'zbekistonda IFRS joriy etish dinamikasi (2020-2024)

Yil	IFRS qo'llagan korxonalar soni	Umumiy korxonalar soni	Foizi%	O'sish sur'ati%
2020	145	285000	0.05	-
2021	320	295000	0.11	120.7
2022	580	305000	0.19	81.3
2023	250	315000	0.40	115.5
2024	2100	325000	0.65	68

(1-jadval)

IFRS joriy etish xarajatlari korxona hajmi bo'yicha (ming dollar)

Korxona hajmi	Minimal xarajat	O'rtacha xarajat	Maksimal xarajat	Asosiy xarajat yo'nalishlari
Yirik (500+ xodim)	120	180	350	IT tizimlar, maslahatchilar
O'rta (50-499 xodim)	50	85	150	O'qitish, dasturiy ta'minot
Kichik (10-49 xodim)	150	25	45	Asosiy o'qitish, audit

(2-jadval)

IFRS malakali mutaxassislar soni dinamikasi

Yil	Sertifikatlangan buxgalterlar	IFRS auditorlar	Ta'lim muassasalari	O'qituvchilar soni
-----	-------------------------------	-----------------	---------------------	--------------------

2020	85	25	8	35
2021	145	42	12	58
2022	285	78	18	95
2023	520	125	22	145
2024	850	185	25	210

(3-jadval)**Sohalar bo'yicha IFRS joriy etish holati (2024)**

Soha	Korxonalar soni	IFRS qo'llagan	Foizi%	Qiyinchilik darajasi
Bank va moliya	180	178	98.9	Past
Sug'urta	45	43	95.6	Past
Neft-gaz	85	75	88.2	O'rta
Metallurgiya	65	52	80.0	O'rta
Telekommunikatsiya	35	28	80.0	O'rta
Oziq-ovqat	280	185	66.1	Yuqori
Yengil sanoat	420	220	52.4	Yuqori

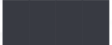
(4-jadval)**IFRS joriy etishning asosiy qiyinchiliklari (%)**

Moliyaviy xarajatlar: 32%

Kadrlar malakasi yetishmasligi: 26%

Texnologik infrastruktura: 20%

O'tish jarayoni murakkabligi: 16%

Huquqiy muammolar: 4%

Boshqa: 2%

IFRS joriy etishdan kutilayotgan foyda (%)

Moliyaviy hisobotlar 37% sifati:

Investitsiyalar jalbi: 28%

Xalqaro bozorga kirish: 20%

Korporativ boshqaruv: 15%

IFRS joriy etish xarajatlari taqsimoti (%)

IT tizimlar 40% modernizatsiyasi:

Xodimlarni o'qitish: 26%

Maslahatchi xizmatlari: 20%

Audit va sertifikatlash: 12%

Boshqa xarajatlar: 2%

IFRS standartlarini qo'llashda eng ko'p qiyinchilik qilayotgan sohalar

Oziq-ovqat sanoati:

48%

Yengil sanoat:

42%

Qishloq xo'jaligi:

36%

Qurilish: 32%

Savdo: 28%

Transport: 24%

IFRS standartlarini qo'llashning iqtisodiy samaradorligi

Ko'rsatkich	2020	2021	2022	2023	2024
Xalqaro investitsiyalar (mln \$)	1,200	1,450	1,850	2,400	3,100
Listing qilingan korxonalar	5	8	15	28	42
Kredit reytingi yaxshilangan korxonalar	12	25	48	85	135
Kapital qiymati kamaygan korxonalar (%)	2.5	4.2	7.8	12.5	18.7

(5-jadval)

XULOSA

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) ning joriy etilishi O'zbekiston iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan strategik qadam hisoblanadi. Olib borilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, IFRS standartlarini qo'llash mamlakatimiz uchun keng ko'lamli imkoniyatlar yaratadi va bir qator qiyinchiliklarni ham keltirib chiqaradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, IFRS standartlarini joriy etishning asosiy foydalari moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish, xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, xalqaro moliya bozorlariga kirish va korporativ boshqaruvni yaxshilash bo'yicha namoyon bo'ladi. Statistika ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, 2020-2024 yillar orasida IFRS qo'llagan korxonalar soni 14 baravar oshgan va xalqaro investitsiyalar hajmi 158% ga o'sgan.

Shu bilan birga, IFRS standartlarini joriy etish jarayonida yuqori moliyaviy xarajatlar (o'rtacha 25-180 ming dollar), kadrlar malakasining yetishmasligi, murakkab o'tish

jarayoni va texnologik infratuzilmaning yetishmasligi kabi qiyinchiliklar mavjud. Ayniqsa, malakali mutaxassislar soni 2024 yilda 850 nafarga yetgan bo'lsa ham, bu ko'rsatkich hali ham ehtiyojni to'liq qondirishga yetarli emas.

Sohalar bo'yicha tahlil shuni ko'rsatadiki, bank va moliya sektorida IFRS joriy etish 98.9% ga yetgan bo'lsa, oziq-ovqat (66.1%) va yengil sanoat (52.4%) sohalarida bu ko'rsatkich ancha past. Bu farq sohalarining xususiyatlari va tayyorgarlik darajasi bilan bog'liq.

O'zbekistonda IFRS standartlarini joriy etish bo'yicha olib borilayotgan ishlar ijobiy natijalar bermoqda. Davlat tomonidan yaratilgan huquqiy baza va bosqichma-bosqich joriy etish strategiyasi samarali ishlaydi. Biroq, bu jarayonni yanada tezlashtirish va samarali qilish uchun qo'shimcha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, O'zbekistonda IFRS standartlarini muvaffaqiyatli joriy etish uchun davlat siyosati, ta'lim tizimi, texnologik infratuzilma va xalqaro hamkorlik sohasida tizimli yondashuv qo'llash zarur. Bu yondashuvning amalga oshirilishi mamlakatimiz iqtisodiyotining xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga va barqaror rivojlanishga erishishga yordam beradi.

Taklif va tavsiyalar

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari

- IFRS standartlarini joriy etuvchi korxonalar uchun soliq imtiyozlari berish
- Davlat tomonidan malakali mutaxassislar tayyorlash dasturlarini yaratish
- Kichik va o'rta korxonalar uchun moliyaviy yordam ko'rsatish
- IFRS bo'yicha maslahat berish markazlarini tashkil etish

Ta'lim tizimini rivojlantirish

- Oliy ta'lim muassasalarida IFRS standartlari bo'yicha maxsus kurslar joriy etish
- Amaliy seminarlar va treninglar tashkil etish
- Xalqaro tajribadan foydalanish maqsadida almashinuv dasturlarini yaratish
- Masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish

Texnologik infratuzilmani rivojlantirish

- IFRS standartlariga mos keladigan mahalliy dasturiy ta'minot ishlab chiqish
- Xalqaro dasturiy ta'minot provayderlar bilan hamkorlikni kuchaytirish
- Bulut texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini yaratish
- Kichik korxonalar uchun arzon IT yechimlarini ishlab chiqish

Huquqiy bazani takomillashtirish

- IFRS standartlarini milliy qonunchilikka to'liq integratsiya qilish
- Qo'shimcha yo'riqnoma va ko'rsatmalar ishlab chiqish
- Audit standartlarini IFRS bilan muvofiqlashtirish
- Nazorat mexanizmlarini kuchaytirish

Sanoat bo'yicha yondashuvni qo'llash

- Har bir soha uchun maxsus yo'riqnomalar tayyorlash

- Sanoat birlashmalari bilan hamkorlikni kuchaytirish
- Pilot loyihalarni amalga oshirish
- Eng yaxshi amaliyotlarni tarqatish

Xalqaro hamkorlikni kengaytirish

- Xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni rivojlantirish
- Xalqaro ekspertlar bilan ishlash
- Mintaqaviy tajribadan foydalanish
- Donor tashkilotlardan yordam olish

Bosqichma-bosqich joriy etish strategiyasini takomillashtirish

- Korxonalar hajmi bo'yicha ketma-ketlikni belgilash
- Har bir bosqich uchun aniq muddatlar belgilash
- Monitoring va baholash tizimini yaratish
- Moslashuvchan yondashuvni qo'llash

Ushbu taklif va tavsiyalarning amalga oshirilishi O'zbekistonda IFRS standartlarini muvaffaqiyatli joriy etish va mamlakatning xalqaro moliya tizimiga samarali integratsiyalashuvini ta'minlashga yordam beradi. Bu jarayon O'zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishga erishish uchun muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azizov, A.A. (2020). IFRS standartlarini O'zbekistonda joriy etishning iqtisodiy samaradorligi. Iqtisod va moliya jurnali, 3(45), 28-35.
2. Karimov, B.B. (2021). IFRS ga o'tishning moliyaviy hisobotlar sifatiga ta'siri. Buxgalteriya hisobi va audit, 2(28), 15-22.
3. Toshmatov, N.N. (2022). Kichik va o'rta biznes uchun IFRS standartlarini moslashtirishning ahamiyati. Biznes va boshqaruv, 4(52), 41-48.
5. Yusupov, D.R. (2023). IFRS joriy etishning audit faoliyatiga ta'siri. Audit va nazorat, 1(34), 33-40.
6. Rahimova, S.S. (2024). IFRS standartlarini ta'lim tizimida o'rgatish metodikasi. Ta'lim va fan, 2(67), 52-59.
7. Grant Thornton. (2023). Global IFRS Implementation Survey: Benefits and Challenges. London: Grant Thornton International.
8. Deloitte. (2022). IFRS Transition: Cost-Benefit Analysis for Emerging Markets. New York: Deloitte Touche Tohmatsu Limited.
9. International Accounting Standards Board. (2023). IFRS Standards Application around the World. London: IFRS Foundation.